บทที่ 2
ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

มนุษย์เราทุกคนตั้งแต่เกิดมาจนเสียชีวิตต้องบริโภคตลอดทั้งชีวิต อย่างน้อยก็ต้องบริโภคปัจจัยสี่ ซึ่งสินค้าและ/หรือบริการแต่ละชนิดที่นำมาบริโภคนั้นบางชนิดไม่สามารถซื้อได้ด้วยเงิน แต่บางชนิดต้องใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนมาบริโภค เราจึงต้องทำงานเพื่อนำเงินไปใช้ในการซื้อสินค้าและ/หรือบริการมาสนองความต้องการและเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน แต่หากผู้บริโภคบริโภคน้อยกว่ารายได้ที่มี ผู้บริโภคก็จะมีเงินเหลือเก็บออมไว้เพื่อใช้บริโภคในอนาคต ในทางกลับกัน หากผู้บริโภคบริโภคมากกว่ารายได้ที่มีผู้บริโภคจำเป็นต้องกู้ยืมมาเพื่อใช้ในการบริโภค ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องหนี้ของครัวเรือนจึงสามารถอธิบายได้โดยใช้ทฤษฎีการบริโภคข้ามช่วงเวลาเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและการก่อหนี้ นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอีกหลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้สัมบูรณ์ ทฤษฎีการบริโภคในวัฏจักรชีวิต เป็นต้น

2.1.1 ทฤษฎีการบริโภคข้ามช่วงเวลา (Intertemporal Consumption)

เป็นทฤษฎีที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและการออมในช่วงเวลาต่าง ๆ กันของชีวิต ซึ่งพัฒนาทฤษฎีมาจากทฤษฎี Hump Saving โดย Irving Fisher และ Roy Harrod ซึ่งทฤษฎีนี้กล่าวว่าคนเราจะมีการออมในช่วงวัยกลางคนหรือช่วงกลางของชีวิตเพื่อเก็บไว้ใช้เมื่อเกษียณอายุ

แนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคข้ามเวลานี้เริ่มจากความจริงที่ว่า ผู้บริโภคทุกคนจะพยายามเลือกทำการบริโภคเพื่อทำให้ตนเองได้รับอรรถประโยชน์สูงสุดภายใต้เงื่อนไขที่ว่าผลรวมของปัจจุบันของค่าใช้จ่ายในการบริโภคตลอดช่วงชีวิตจะต้องไม่เกินมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่เขาได้รับจากการทำงานตลอดช่วงชีวิต โดยมีสมมติฐานว่าบุคคลได้รับรายได้มาจากการทำงานเท่านั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าบุคคลไม่มีทรัพย์สิน ดังนั้น รายได้จากทรัพย์สินจะมีค่าเท่ากับศูนย์

ผู้บริโภคสามารถนำเอารายได้ทั้งหมดที่คาดว่าจะได้รับจากการทำงานตลอดช่วงชีวิตมาจัดสรรเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการบริโภคตลอดชีวิต โดยอาจจะใช้วิธีการกู้ยืม (Borrowing) จากช่วงเวลาอื่นมาบริโภคล่วงหน้าในช่วงเวลานี้ หรือลดการบริโภคในช่วงเวลานี้แล้ว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ให้ยืม (Lending) ไปบริโภคในช่วงเวลาอื่น ทั้งนี้ ผลรวมของมูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายในการบริโภคตลอดช่วงชีวิตจะต้องไม่เกินมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่เขาได้รับจากการทำงานตลอดช่วงชีวิต

จากรูปที่ 2.1 เป็นการแสดงการบริโภค 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงเวลาที่ 1 และช่วงเวลาที่ 2 โดยสมมติให้รายได้ในช่วงเวลาที่ 1 เท่ากับ Y_1 และรายได้ในช่วงเวลาที่ 2 เท่ากับ Y_2 และสมมติให้ราคาสินค้าเท่ากับ 1 บาท แสดงว่ามีรายได้เท่าใดก็บริโภคเท่านั้น ถ้าไม่มีการบริโภคข้ามเวลา ในช่วงเวลาที่ 1 จะบริโภคเท่ากับ Y_1 และช่วงเวลาที่ 2 จะบริโภคเท่ากับ Y_2 โดยใช้งบประมาณ ณ จุด A จุดเดียว

แต่ถ้ามีการบริโภคข้ามเวลา คือ ผู้บริโภคสามารถออมเงิน ณ เวลาปัจจุบันไว้ใช้บริโภคในอนาคต หรือกู้ยืมมาเพื่อบริโภคในปัจจุบัน เส้นงบประมาณจะเป็นดังเส้น MN โดยที่จุด N หมายถึง ผู้บริโภคจะบริโภคทั้งหมดในช่วงเวลาที่ 1 ณ จุด N โดยจะมีการบริโภค ณ ช่วงเวลาที่ 1 คือ $Y_2 + Y_1/(1+r)$ เท่ากับรายได้ปัจจุบันรวมกับการกู้ยืมเงินในอนาคตมาใช้ คือ Y_2 เป็นรายได้ของช่วงเวลาถัดไป และหารด้วย $1 + r$ โดยที่ r หมายถึง อัตราดอกเบี้ย

จุด M หมายถึง การบริโภคช่วงเวลาที่ 2 เท่านั้น โดยบริโภคเท่ากับ $Y_2 + Y_1(1 + r)$ แสดงว่าออมเงินทั้งหมดที่ได้ในช่วงเวลาที่ 1 ไปบริโภคในช่วงเวลาที่ 2 การบริโภคทั้งหมดเท่ากับ $Y_2 + Y_1 (1 + r)$ การออมเงินเพื่อไปบริโภคในช่วงเวลาที่ 2 จะได้เส้น Intertemporal Budget Constrain เป็นเส้นงบประมาณระหว่างเวลา ณ จุด A โดยที่ถ้าผู้บริโภคเลือกบริโภคอยู่ในช่วง AN แสดงว่าผู้บริโภคทำการกู้ยืมมาบริโภค และหากผู้บริโภคเลือกบริโภคช่วง AM แสดงว่า ผู้บริโภคออมเงินในช่วงเวลาที่ 1 ไว้ใช้บริโภคในอนาคต

รูปที่ 2.1 การบริโภคข้ามช่วงเวลา (Intertemporal Consumption)

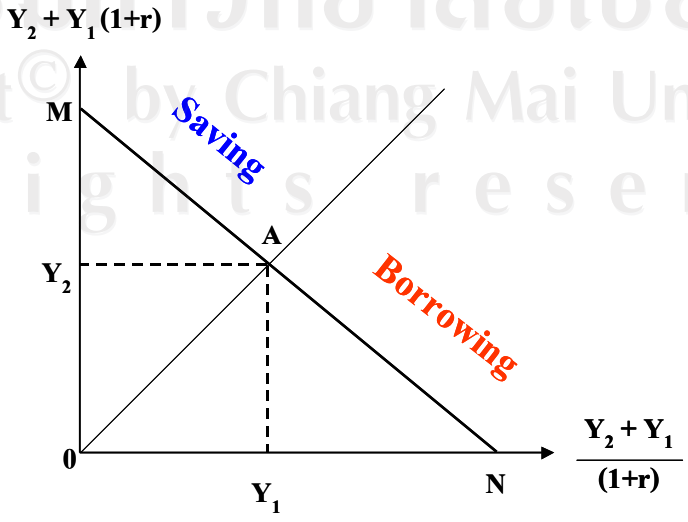

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เพราะฉะนั้น การมีเงินออมหรือมีหนี้สินขึ้นกับการบริโภค ดังนั้น ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนในภาคเหนือครั้งนี้จึงใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริโภค ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายเพื่อการบริโภคกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดให้เกิดการบริโภคมีดังนี้ คือ

2.1.2 ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Theory of Consumption)

ทฤษฎีการบริโภคมวลรวมหรือทฤษฎีการบริโภคแบบรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Hypothesis) เป็นแนวคิดของ John Maynard Keynes มีสาระสำคัญดังนี้

$$C = C_a + bY \quad ; 0 < C < 1$$

โดยที่ a คือ จุดตัด (Intersect) ของเส้นการบริโภคบนแกนตั้ง
หรือ ระดับการบริโภคเมื่อรายได้เท่ากับศูนย์
หรือ ระดับการบริโภคที่เป็นอิสระ หรือไม่ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ปัจจุบัน
b คือ ความชัน (Slope) ของเส้นการบริโภค
หรือ ความโน้มเอียงที่จะบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้ในปัจจุบันเพิ่มขึ้น 1 หน่วย

$$APC = \frac{C}{Y} = \frac{C_a}{Y} + b = \frac{C_a}{Y} + MPC$$

นั่นคือ

$$APC > MPC$$

1) การบริโภคแท้จริงแปรผันไปตามรายได้สุทธิแท้จริง ผู้บริโภคไม่มีภาพลวงตาทางการเงิน คือ ปริมาณการบริโภคที่ตั้งใจไว้ถูกกำหนดโดยรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริง ในขณะนั้น การเปลี่ยนแปลงปริมาณการบริโภคที่ตั้งใจไว้น้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่บุคคลสามารถจับจ่ายใช้สอยได้ (MPC มีค่าน้อยกว่า 1) MPC เป็นบวก และมีค่าน้อยกว่า 1 แสดงว่าเมื่อรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น ปริมาณการบริโภคก็จะเพิ่มขึ้น โดยที่การเพิ่มขึ้นของปริมาณการบริโภคจะเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ นั่นคือ ค่าของ b หรือความโน้มเอียงในการบริโภคส่วนเพิ่ม (Marginal Propensity to Consume : MPC) จะเป็นบวกเมื่อ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

รายได้สุทธิแท้จริงเพิ่มขึ้น การบริโภคก็จะเพิ่มขึ้น ซึ่งความโน้มเอียงในการบริโภคค่อนข้างจะมีเสถียรภาพ

2) ค่าของ a คือ มูลค่าของการบริโภคที่เกิดขึ้นเมื่อรายได้สุทธิแท้จริงเป็นศูนย์ หรือเราอาจมองค่า a เป็นระดับการบริโภคที่จำเป็นต่ำสุดในการยังชีพ

3) จากคำกล่าวของ Keynes ที่ว่า เมื่อรายได้สูงขึ้นสัดส่วนของการออมต่อรายได้จะสูงขึ้น แปลความหมายได้ว่า เมื่อรายได้สูงขึ้นสัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้จะลดลง สัดส่วนของการบริโภคต่อรายได้นี้เรียกว่า แนวโน้มการบริโภคส่วนเฉลี่ย (Average Propensity to Consume: APC) กล่าวคือ บุคคลจะบริโภคเพิ่มขึ้นต่อเมื่อรายได้เพิ่ม แต่การบริโภคที่เพิ่มขึ้นนั้นจะน้อยกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น เมื่อระดับรายได้ของบุคคลสูงขึ้น บุคคลจะบริโภคในสัดส่วนที่มีต่อรายได้ลดลง คือ ค่า APC จะลดลง นั่นก็หมายความว่า สัดส่วนการออมที่มีต่อรายได้เพิ่มขึ้น หรือค่า APS เพิ่มขึ้น บุคคลมีแนวโน้มออมมากขึ้น

Keynes เชื่อว่าในระบบเศรษฐกิจที่ผู้บริโภคมีเสรีภาพในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่ตั้งใจไว้ของครัวเรือนในงวดเวลาหนึ่งจะถูกกำหนดโดยระดับรายได้สัมบูรณ์ในงวดเวลานั้น โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ รายได้ดังกล่าวควรเป็นรายได้ประชาชาติที่สุทธิหลังหักภาษีแล้ว (เป็นรายได้ที่สามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริง) แม้ว่าบุคคลจะยังไม่มีรายได้ (Y=0) แต่เพื่อความอยู่รอดก็ยังคงต้องกินต้องใช้อยู่

ปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค

นักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคมากที่สุด คือ รายได้ แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในแนวคิดของรายได้ว่าเป็นรายได้ประเภทใด แต่ข้อสรุปส่วนใหญ่ คือ การบริโภคจะถูกกำหนดโดยรายได้เป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อการบริโภค เช่น

1) ความมั่งคั่งหรือทรัพย์สิน (Wealth) ซึ่งอิทธิพลของทรัพย์สินที่มีต่อการบริโภคมีการอธิบายจากทฤษฎีช่วงอายุขัย แม้ว่าทฤษฎีรายได้ถาวรจะไม่ปรากฏตัวแปรทรัพย์สินมาอย่างเด่นชัดในฟังก์ชั่นการบริโภค แต่ Friedman ได้อธิบายว่า รายได้ถาวรเป็นรายได้ที่สามารถนำมาบริโภคโดยไม่กระทบต่อฐานะทรัพย์สิน ดังนั้น ทรัพย์สินจึงถือว่าเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการบริโภค

2) จำนวนสินค้าคงทนถาวรที่บุคคลมีอยู่ เช่น รถยนต์ ตู้เย็น โทรทัศน์ ถ้าบุคคลมีสินค้าประเภทคงทนถาวรอยู่แล้วเป็นจำนวนมาก โอกาสที่จะซื้อหามาใหม่ก็มีน้อย เพราะ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สินค้าเหล่านี้มีอายุการใช้ประโยชน์ยาวนาน แต่ถ้าบุคคลมีสินค้าประเภทคงทนถาวรอยู่จำนวนน้อย จึงมีแนวโน้มที่จะซื้อหามาใหม่มากขึ้น

3) การคาดคะเนเกี่ยวกับราคาสินค้าในอนาคต ถ้าผู้บริโภคคาดว่าปริมาณสินค้าจะขาดแคลนหรือคาดว่าราคาสินค้าจะสูงขึ้น ผู้บริโภคจะพากันซื้อสินค้ามากักตุนไว้มากขึ้น แต่ถ้าผู้บริโภคคาดว่าปริมาณสินค้าจะล้นตลาดหรือคาดว่าราคาสินค้าจะลดลงแล้ว ผู้บริโภคจะชะลอการซื้อไว้ โดยรอให้ราคาลดลงถึงที่สุดก่อนจึงจะซื้อ

4) อัตราดอกเบี้ย (Interest) นักเศรษฐศาสตร์สำนัก Classic เชื่อว่าเมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นจะเป็นแรงจูงใจให้มีการออมมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การบริโภคลดลง

5) การคาดคะเนเกี่ยวกับรายได้ในอนาคต ถ้าผู้บริโภคคาดคะเนว่ารายได้ในอนาคตของเขาจะสูงขึ้น ผู้บริโภคมีแนวโน้มจะใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมากขึ้น เก็บออมน้อยลง โดยหวังว่ารายได้ที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตจะสามารถชดเชยการออมที่ต่ำลงในปัจจุบันได้ แต่ถ้าผู้บริโภคคาดว่าในอนาคตเขาจะมีรายได้ลดลงหรือไม่มีรายได้แล้ว ผู้บริโภคจะลดการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคลงโดยเตรียมเก็บออมเงินเพิ่มขึ้นเพื่อจะไม่ให้เดือดร้อนในอนาคต

6) ระดับราคาและภาวะเงินเฟ้อ ถ้ารายได้ตัวเงิน (Nominal Income) และระดับราคามีอัตราเพิ่มขึ้นเท่ากัน ทำให้รายได้แท้จริงมีระดับคงเดิมแล้ว การบริโภคแท้จริงก็จะไม่เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมดังกล่าวมีข้อสมมติว่าผู้บริโภคไม่ถูกหลอกด้วยภาพลวงตาของเงิน หากผู้บริโภคมีภาพลวงตาของเงินแสดงว่าผู้บริโภคจะยึดมูลค่าตัวเงินเป็นหลัก โดยมิได้สนใจอำนาจซื้อหรือค่าที่แท้จริงของเงิน

7) รสนิยมของผู้บริโภค เมื่อผู้บริโภคมีรสนิยมเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะของการชอบหรือไม่ชอบและชอบมากขึ้นหรือน้อยลงทำให้การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

8) การเลียนแบบในการบริโภค โดยทั่วไปแล้วผู้บริโภคมักเอาอย่างหรือตามอย่างผู้อื่นในการบริโภคเสมอ ดังนั้น ถ้าผู้บริโภคมีโอกาสอยู่ใกล้ชิดหรือเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นแล้ว ย่อมจะเอาอย่างในการบริโภค

2.1.3 ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้สัมพัทธ์ (Relative Theory of Consumption)

ผู้นำเสนอทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้สัมพัทธ์ คือ James S. Duesenberry ซึ่งมีสมมติฐานสำคัญ 2 ประการดังนี้

1) ผู้บริโภคมักเลียนแบบการบริโภคของผู้มีรายได้ระดับเฉลี่ยในสังคม (Relative Consumption Level) ยิ่งกว่าการบริโภคของตนเองโดยเอกเทศ (Absolute Consumption Level)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ทั้งนี้ เนื่องจากในสังคมเศรษฐกิจที่ถูกครอบงำโดยลัทธิบริโภคนิยม ซึ่งอาศัยสื่อโฆษณาทุกชนิดสร้างแรกผลักดันให้ผู้บริโภคทำการอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ดังนั้น ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของสังคมจะมีค่า APC สูงกว่าผู้มีรายได้สูง เพราะผู้บริโภคเหล่านี้พยายามรักษาระดับการบริโภคของตนให้ใกล้เคียงกับคนทั่วไปในสังคม ส่วนผู้ที่มีรายได้สูงกว่ารายได้เฉลี่ยของสังคมจะมีค่า APC ต่ำกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ เพราะแม้จะบริโภคตามเกณฑ์เฉลี่ยหรือสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของสังคมแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากมีรายได้สูงจึงแบ่งรายได้ไปใช้จ่ายบริโภคในสัดส่วนที่น้อยกว่ากลุ่มแรก ในระยะยาวหากแบบแผนการกระจายรายได้ในสังคมยังคงเดิม การบริโภคจะเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนคงที่กับรายได้ที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น APC ในระยะยาวจึงมีค่าคงที่

2) ความเคยชินกับระดับการบริโภคในอดีตเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อการบริโภคในปัจจุบัน ผู้บริโภคมักยึดอยู่กับการบริโภคในระดับสูงที่ผ่านมา แม้ว่ารายได้ในปัจจุบันลดต่ำลงแต่ผู้บริโภคจะลดการออมยิ่งกว่าลดการบริโภค นั่นคือ APS จะเพิ่มขึ้นต่อเมื่อรายได้ปัจจุบันเพิ่มขึ้นสูงกว่ารายได้สูงสุดในอดีต

จากสมมติฐานข้างต้นสรุปได้ว่า ทฤษฎีการบริโภคตามสมมติฐานรายได้สัมพัทธ์ในระยะสั้นเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$C_{SR} = C_a + bY \qquad \text{โดยที่ } APC > MPC$$

ส่วนการบริโภคในระยะยาวเขียนเป็นสมการได้ว่า

$$C_{LR} = bY \qquad \text{โดยที่ } APC = MPC$$

2.1.4 ทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้แบบถาวร (Permanent Income Theory of Consumption)

T.N. Brown เป็นบุคคลแรกที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับนิสัยและความล่าช้าของพฤติกรรมผู้บริโภค เขาได้กล่าวว่า “ปฏิกิริยาตอบโต้ที่ผู้บริโภคมีต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้จะไม่เกิดขึ้นทันทีทันใด แต่จะค่อยเป็นค่อยไปทีละน้อย”

ต่อมา Milton Friedman ได้พัฒนาแนวคิดนี้ในแง่ที่ว่า การบริโภคในปัจจุบันขึ้นอยู่กับสิ่งที่เป็นมากกว่ารายได้ปัจจุบันเช่นกัน นั่นคือ การบริโภคในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับรายได้ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นแล้ว ยังขึ้นอยู่กับรายได้ในอนาคตที่ผู้บริโภคคาดว่าจะได้รับอีกด้วย กล่าวคือ ปัจจุบันการใช้จ่ายในการบริโภคนั้นไม่จำเป็นจะต้องผูกพันกับรายได้ในปัจจุบันตราบเท่าที่ผู้บริโภคสามารถใช้รายได้ในอนาคตโดยการกู้ยืมและยอมเสียดอกเบี้ย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

พร้อมนี้ Friedman ได้กำหนดให้รายได้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ รายได้ถาวร (Permanent Income) และรายได้ชั่วคราว (Transitory Income) และกำหนดให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคประกอบด้วย 2 ส่วนเช่นกัน คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวร (Permanent Consumption) และค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคชั่วคราว (Transitory Consumption) ตามแนวคิดของ Friedman รายได้ถาวร หมายถึง มูลค่าปัจจุบันของรายได้เฉลี่ยระยะยาวที่คาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์ที่เป็นมนุษย์ (Human Wealth) และสินทรัพย์ที่ไม่ใช่มนุษย์ (Non-human Wealth) ซึ่งในระยะยาว รายได้ถาวรในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจะเท่ากับรายได้ถาวรในอดีต

Milton Friedman ได้นำเสนอทฤษฎีการบริโภคที่สัมพันธ์กับรายได้แบบถาวรในปี ค.ศ. 1957 โดยมีสมมติฐานที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) รายได้ที่เกิดขึ้นจริงและการบริโภคที่เกิดขึ้นจริงในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นรายได้ถาวรและส่วนที่เป็นรายได้ชั่วคราว เขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\text{รายได้} \quad Y = Y_p + Y_t$$

$$\text{การบริโภค} \quad C = C_p + C_t$$

โดยที่

Y คือ รายได้ที่เกิดจริง

Y_p คือ รายได้ถาวร

Y_t คือ รายได้ชั่วคราว

C คือ การบริโภคที่เกิดขึ้นจริง

C_p คือ การบริโภคถาวร

C_t คือ การบริโภคชั่วคราว

โดยรายได้ถาวร จะเป็นรายได้ประจำ รวมทั้งรายได้ที่มาจากผลตอบแทนของทรัพย์สิน รายได้ส่วนนี้สามารถนำไปใช้จ่ายเพื่อการบริโภคโดยไม่กระทบถึงทรัพย์สินที่สะสมไว้ ส่วนรายได้ชั่วคราว เป็นรายได้ที่เกิดขึ้นโดยมิได้คาดหมาย หรือเกิดขึ้นเพียงชั่วคราว อาจมีค่าเป็นบวกหรือลบก็ได้ ในกรณีที่รายได้ชั่วคราวเป็นบวก ได้แก่ ได้เงินจากการถูกสลากออมสิน ในกรณีที่รายได้ชั่วคราวเป็นลบ ได้แก่ ขายที่ดินได้เงินแล้วนำเงินไปซื้อรถยนต์ขับ แล้วเกิดอุบัติเหตุต้องเสียค่ารักษาพยาบาล ซึ่งรายได้ชั่วคราวนี้จะไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบริโภค

การบริโภคถาวร คือ การบริโภคที่ต้องใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่วนการบริโภคชั่วคราว เป็นการใช้จ่ายเฉพาะกิจเป็นครั้งคราว อาจมีค่าเป็นบวกหรือลบได้เช่นกัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จากนิยามเกี่ยวกับรายได้และการบริโภคดังกล่าว สามารถแบ่งบุคคลออกเป็น 3 กลุ่ม

(1) กลุ่มผู้มีรายได้ถาวรเท่ากับรายได้เฉลี่ยส่วนรวม ($Y_p = Y$) หรือรายได้ชั่วคราวเฉลี่ยเท่ากับ 0 ($Y_t = 0$)

(2) กลุ่มผู้มีรายได้ถาวรมากกว่ารายได้เฉลี่ยส่วนรวม ($Y_p > Y$) หรือรายได้ชั่วคราวเฉลี่ยน้อยกว่า 0 ($Y_t < 0$)

(3) กลุ่มผู้มีรายได้ถาวรน้อยกว่ารายได้เฉลี่ยส่วนรวม ($Y_p < Y$) หรือรายได้ชั่วคราวเฉลี่ยมากกว่า 0 ($Y_t > 0$)

2) การบริโภคถาวรเป็นสัดส่วนคงที่ (k) เมื่อเทียบกับรายได้ถาวร หรืออีกนัยหนึ่ง k คือ MPC_p และมีค่าคงที่ เขียนสมการการบริโภคถาวรได้ดังนี้

$$C_p = kY_p$$

3) รายได้ชั่วคราว (Y_t) ไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ถาวร (Y_p) การบริโภคชั่วคราว (C_t) ไม่มีความสัมพันธ์กับการบริโภคถาวร (C_p) อีกทั้งไม่มีความสัมพันธ์กับรายได้ชั่วคราว (Y_t) นั่นคือ $MPC_t = 0$ สรุปก็คือ ตัวแปรชั่วคราวจะไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรประเภทถาวร

2.1.5 ทฤษฎีการบริโภคในวัฏจักรชีวิต (Life-Cycle Theory of Consumption)

ทฤษฎีการบริโภคในวัฏจักรชีวิตได้รับการพัฒนาขึ้นโดย Franco Modigliani ร่วมกับลูกศิษย์ของเขาอีก 2 คน คือ Albert Ando และ Richard Brumberg ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวเริ่มต้นในปี ค.ศ. 1954 ตามแนวคิดนี้ไม่เชื่อว่าปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้สัมบูรณ์ในงวดเวลานั้นตามแนวความคิดของ John Maynard Keynes แต่ควรขึ้นอยู่กับการคาดคะเนของรายได้ตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต มากกว่า ซึ่งทฤษฎีการบริโภคแบบวัฏจักรชีวิตมีสมมติฐานที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1) กระแสรายได้ในช่วงชีวิตของผู้บริโภคแต่ละคนมีรูปแบบคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ช่วงต้นและช่วงปลายของชีวิตมีกระแสรายได้ต่ำกว่าช่วงกลาง นอกจากนั้นระดับของการบริโภคค่อนข้างคงที่ หรือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ดังนั้น ในช่วงแรกและช่วงปลายของชีวิตการบริโภคจึงสูงกว่ารายได้ มีการออมสุทธิเป็นลบ ส่วนช่วงกลางของชีวิตมีการออมเป็นบวก

2) การบริโภค ณ เวลาใดเวลาหนึ่งจะเป็นสัดส่วนกับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับตลอดช่วงอายุที่เหลือ หากมองเป็นรายบุคคล การบริโภคของผู้บริโภคแต่ละรายมีค่าเป็นสัดส่วนกับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ตลอดชีวิต

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

หากพิจารณาการกระจายรายได้และปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในวัฏจักรชีวิตที่ควรจะเป็นของบุคคลหนึ่ง ๆ ดังรูป

รูปที่ 2.2 การบริโภคในวัฏจักรชีวิต (Life-Cycle Theory of Consumption)

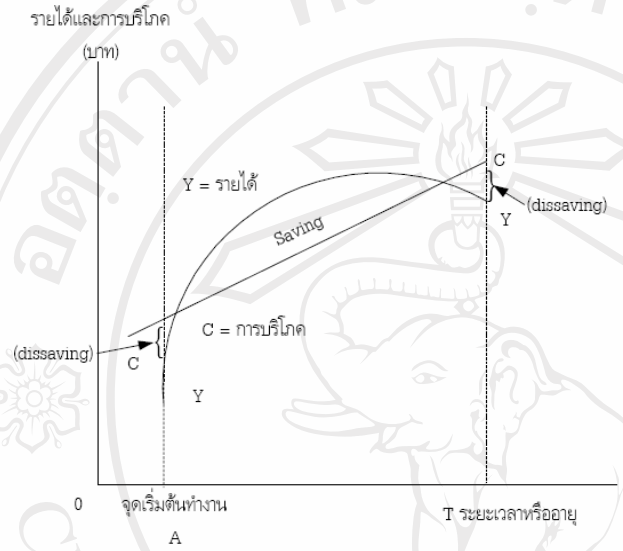

จะเห็นได้ว่าในช่วงชีวิตของบุคคลขณะที่มีอายุน้อย จะมีระดับรายได้อยู่ในระดับต่ำ และจะมีรายได้สูงขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น ต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุก็จะกลับมีรายได้ลดลงอีกครั้ง การกระจายรายได้ตลอดช่วงอายุขัยจึงมีลักษณะเป็นไปตามเส้น YY ส่วนปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลจะสูงขึ้นเป็นลำดับตามอายุขัย โดยมีลักษณะของการกระจายปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคตามเส้น CC เมื่อทำการเปรียบเทียบกันระหว่างเส้น YY และ CC แล้ว จะพบว่าในช่วงต้นของชีวิต บุคคลจะมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ดังนั้น บุคคลจึงต้องประพฤติตนเป็นผู้ก่อหนี้ ต่อมาในช่วงกลางของชีวิตจึงเริ่มที่จะมีรายได้เหลือจ่ายจนสามารถชดใช้หนี้เดิมได้และเก็บเงินสะสมไว้สำหรับช่วงปลายของชีวิต นั่นคือ ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครอบครัวเป็นบุคคลอายุน้อยหรืออยู่ในวัยสูงอายุจะมีค่า APC (Average Propensity to Consume : ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค) สูง ในขณะที่ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครอบครัวเป็นบุคคลในวัยกลางคนจะมีค่า APC ต่ำ ถ้าหากพิจารณาในแง่ของการตัดสินใจเพื่อการบริโภคของครัวเรือนแล้ว ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับมูลค่าปัจจุบันในงวดเวลานั้นของกระแสรายได้ตลอดช่วงชีวิตซึ่งเป็นค่าที่สะท้อนให้เห็นถึงระดับรายได้คาดคะเนตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของครัวเรือน สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$C_t = k(PV_t) \quad : 0 < k < 1$$

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

โดยที่ C_t คือ การบริโภคในงวดเวลา t

PV_t คือ มูลค่าปัจจุบันในงวดเวลา t ของรายได้ที่จะได้รับตลอดชั่วอายุขัย

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อนันต์ บุญมหาธนากร (2540) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ค้างชำระสำหรับสินเชื่อกรุงไทยธนวัฏ โดยรวบรวมกลุ่มตัวอย่างจากแฟ้มข้อมูลลูกหนี้ค้างชำระ 280 ตัวอย่าง ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ค้างชำระสินเชื่อกรุงไทยธนวัฏ และใช้การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สินเชื่อหรือผู้รับผิดชอบด้านสินเชื่อของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) จำนวน 7 สาขา ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน เพื่อศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับธนาคารที่ให้กู้ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ค้างชำระ ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้กู้ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับธนาคารที่ให้กู้ และปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ซึ่งผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้กู้ในส่วนของข้อมูลทั่วไปพบว่า ลูกหนี้ส่วนใหญ่มีหนี้ค้างชำระสินเชื่อกรุงไทยธนวัฏเป็นเพศชาย มีสถานภาพสมรสแล้ว มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีบุตรจำนวน 2 คน มีสมาชิกในครัวเรือนที่ต้องรับภาระจำนวน 2 คน ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด คือ ปริญญาตรี มีอายุงาน 15-20 ปี ในระยะเวลา 5 ปีไม่มีการโอนย้าย อัตราเงินเดือน 2,000-8,000 บาท มีรายได้อื่น ๆ ต่ำกว่า 2,000 บาท คู่สมรสไม่มีรายได้ ผู้กู้มีอาชีพข้าราชการครู และส่วนใหญ่เป็นระดับซี 1-3/ชั้นประทวน

ในส่วนของสภาพหนี้ของลูกหนี้ค้างชำระที่ทำการศึกษา ประกอบด้วยภาระหนี้ของลูกหนี้ที่มีอยู่ก่อนและภาระหนี้ปัจจุบัน ตลอดจนรายละเอียดผู้ค้ำประกัน รวมถึงสภาพปัญหาของลูกหนี้ พบว่าวัตถุประสงค์ในการขอกู้สินเชื่อกรุงไทยธนวัฏนั้น เพื่อนำไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายยามฉุกเฉิน โดยมีวงเงินกู้สินเชื่อกรุงไทยธนวัฏ 50,001 บาทขึ้นไป ปัจจุบันมีภาระหนี้ 30,001-50,000 บาท ลูกหนี้ยังมีภาระหนี้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการ และยังมีภาระในการผ่อนชำระบ้าน โดยมีภาระในการผ่อนชำระ 1,000-5,000 บาทต่อเดือน ลูกหนี้มีบ้านพักอาศัยเป็นของตนเอง ในด้านของผู้ค้ำประกันพบว่า ผู้ค้ำประกันอยู่ในตำแหน่งซี 4-5/ชั้นสัญญาบัตร (ร.ต.ต.-พ.ต.อ.) มีเงินเดือน 8,001-14,000 บาท

สภาพปัญหาของลูกหนี้ที่ค้างชำระพบว่า ระยะเวลาที่ขาดการติดต่อธนาคารนาน 6-11 เดือน การติดตามทวงถามของธนาคารอยู่ในขั้นจดหมายทวงถาม สาเหตุของการเกิดหนี้ค้างชำระเนื่องจากมีหนี้สวัสดิการต้นสังกัด (หนี้ส่วนตัว) ซึ่งสาเหตุที่ลูกหนี้ประสบปัญหาทางการเงินเนื่องจากใช้เงินผิดวัตถุประสงค์ ขณะปฏิบัติงานประสบเหตุการณ์ไม่คาดฝัน เช่น บุคคลใน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ครอบครัวเจ็บป่วย เกิดปัญหาภายในครอบครัว มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ ส่วนสาเหตุที่ไม่สามารถชำระหนี้กับธนาคารต่อไปได้เนื่องจากหนี้สินล้นพ้นตัว

และเมื่อนำปัจจัยที่ได้จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปและสภาพหนี้ของลูกหนี้ค้างชำระมาทำการทดสอบสมมติฐานความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อภาระหนี้ของลูกหนี้จากแฟ้มข้อมูลลูกหนี้ค้างชำระ โดยใช้ Chi-Square ในการทดสอบสมมติฐานพบว่า อาชีพข้าราชการครูและข้าราชการอำเภอ มียอดค้างชำระหนี้มากสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัจจัยด้านสถานภาพโดยกลุ่มผู้ที่สมรสแล้วจะมียอดค้างชำระหนี้มากที่สุด ปัจจัยด้านการโอนย้ายหน่วยงานในรอบ 5 ปี พบว่า ลูกหนี้ที่มีการโอนย้ายหน่วยงานบ่อยจะมียอดค้างชำระหนี้มากกว่าลูกหนี้ที่ไม่มีการโอนย้ายหน่วยงาน ปัจจัยทางด้านรายได้ผู้ค้ำประกัน พบว่าผู้ค้ำประกันเงินเดือนสูง ผู้กู้สามารถกู้ได้มาก และปัจจัยความร่วมมือของต้นสังกัด พบว่า ถ้าต้นสังกัดให้ความร่วมมือในการนำเงินเดือนผู้กู้ที่มีภาระหนี้เข้าบัญชีทุกเดือน มีการแจ้งข่าวสารการเปลี่ยนแปลงของข้าราชการในสังกัดต่อธนาคาร ทำให้มียอดค้างชำระหนี้ต่ำ

ส่วนปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่สินเชื่อและธนาคารที่ทำให้ยอดหนี้ค้างชำระมาก ได้แก่ เจ้าหน้าที่สินเชื่อไม่มีประสบการณ์ ขาดความรู้ความชำนาญ ขาดการแก้ปัญหาและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ทำให้ยอดหนี้ค้างชำระมาก รวมทั้งภาวะการแข่งขันระหว่างธนาคารและสถาบันการเงินอื่นที่มีข้าราชการเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยถือว่าข้าราชการเป็นผู้มีรายได้แน่นอนมั่นคง ทำให้สถาบันการเงินบางแห่งให้ข้าราชการกู้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ จึงทำให้ผู้กู้มียอดค้างชำระมากเช่นกัน

ส่วนการศึกษาปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ได้พิจารณาจากดัชนีราคาผู้บริโภคในภาคเหนือ และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สินเชื่อกรุงไทยธนวัฏตั้งแต่ปี 2535-2538 ที่มีต่อสัดส่วนของยอดค้างชำระหนี้ พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจไม่มีผลต่อยอดหนี้ค้างชำระสินเชื่อกรุงไทยธนวัฏ

กรรณิการ์ จรัญธัญกุล (2543) ได้ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้ที่มีปัญหาในธุรกิจเช่าซื้อรถยนต์ของบริษัทลีสซิ่งแห่งหนึ่งในจังหวัดลำปาง ซึ่งรวบรวมจากแฟ้มสินเชื่อลูกหนี้รายตัวของบริษัท สยามพาณิชย์ลิสซิ่ง จำกัด (มหาชน) สาขาจังหวัดลำปาง โดยเลือกตัวอย่างจากลูกค้าเช่าซื้อที่มียอดลูกหนี้คงเหลือ ณ 31 มีนาคม 2543 จำนวน 3,500 ราย ลูกหนี้ที่ค้างชำระตั้งแต่ 1 งวดขึ้นไป (หนี้ไม่ปกติ) จำนวน 850 ราย ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบ Purposive Sampling เป็นตัวแทนประชากรซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 200 ราย โดยแบ่งเป็นกลุ่มลูกหนี้ปกติ 100 ราย และกลุ่มลูกหนี้ไม่ปกติ 100 ราย แล้วทำการวิเคราะห์โดยใช้ Probit Analysis ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อหนี้มีปัญหาสินเชื่อซื้อรถยนต์ทางด้านตัวลูกหนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ลูกหนี้มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีรายได้ตั้งแต่ 10,001-20,000 บาท ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการ มีประสบการณ์ในการทำงานไม่เกิน 10 ปี มีสถานภาพสมรส มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลัก รองลงมาคือ อาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

จากการศึกษาโดยใช้วิธี Probit Analysis ค่า Mc Fadden R^2 ที่เหมาะสมนั้นควรอยู่ในช่วง 0.2-0.4 ผลปรากฏว่าแบบจำลอง Probit ที่ศึกษามีค่าเท่ากับ 0.3363 แสดงว่าแบบจำลองที่ศึกษามีความเหมาะสม และเมื่อทดสอบโดยวิธี Probit Analysis แล้วพบว่า ตัวแปรที่สามารถอธิบายลูกหนี้มีปัญหาการชำระค่างวดได้อย่างมีนัยสำคัญมีจำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ รายได้ของลูกหนี้ ประสบการณ์ในการทำงาน จำนวนเงินค่างวด วงเงินให้สินเชื่อ ยอดหนี้คงเหลือ ร้อยละของเงินดาวน์ และอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้ ตัวแปรอธิบายทั้ง 7 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับโอกาสการเกิดหนี้มีปัญหาในลักษณะเป็นเหตุเป็นผลตามสมมติฐานที่คาดการณ์ไว้ คือ หากรายได้ของลูกหนี้สูง ลูกหนี้มีประสบการณ์ในการทำงานมาก จำนวนเงินค่างวดสูง ร้อยละของเงินดาวน์ของลูกหนี้สูง และอาชีพของลูกหนี้รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ วงเงินให้สินเชื่อต่ำ โอกาสเกิดหนี้มีปัญหาของลูกหนี้จะน้อยลง ส่วนตัวแปรยอดหนี้คงเหลือนั้นพบว่าไม่ตรงกับสมมติฐานที่คาดการณ์ไว้ ผลการศึกษาพบว่าหากยอดหนี้คงเหลือน้อยโอกาสการเกิดหนี้มีปัญหาจะสูงขึ้น อาจมีสาเหตุจากความตั้งใจที่จะไม่ชำระหนี้ให้ตรงตามกำหนด ชะล่าใจเมื่อเห็นว่ายอดหนี้คงเหลือมีน้อย อยู่ในวิสัยที่จะชำระเมื่อใดก็ได้ จึงก่อให้เกิดหนี้มีปัญหาในที่สุด

พัฒนา กันยานนท์ (2543) ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ของลูกหนี้สินเชื่อ ธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงราย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 400 ราย แยกเป็นลูกหนี้ปกติ 200 ราย และลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ 200 ราย โดยใช้สถิติเชิงพรรณาร้อยละในการอธิบายลักษณะทั่วไปของลูกหนี้และลักษณะการขอกู้ของลูกหนี้ ใช้วิธี Chi-square ในการทดสอบหาปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และใช้การวิเคราะห์แบบจำลองพยากรณ์ Logistic Regression เพื่อประมาณหาความน่าจะเป็นที่จะเกิดลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLS)

ผลการศึกษาด้านลักษณะทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และลักษณะการกู้ของลูกหนี้สินเชื่อพบว่า ลูกหนี้มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ประกอบอาชีพพาณิชยกรรมทั่วไป/ค้าขาย มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 11 ปี มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท ระยะเวลาของสัญญากู้อยู่ระหว่าง 6-10 ปี วงเงินกู้อยู่ในช่วง 1-5 ล้านบาท มีภาระหนี้คงเหลือ 1-5 ล้านบาท ไม่มีภาระหนี้กับสถาบันการเงินอื่น ลูกหนี้มีกิจการมากกว่า 1 กิจการ และมีวัตถุประสงค์การกู้เพื่อนำไปทำธุรกิจอสังหาริมทรัพย์

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

การทดสอบหาปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ที่ไม่เกิดรายได้โดยวิธี Chi-square เพื่อศึกษาการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร พบว่าปัจจัยด้านอายุของลูกหนี้ อาชีพของลูกหนี้ ประสบการณ์ในการทำงานของลูกหนี้ ระดับรายได้ของลูกหนี้ วงเงินกู้ของลูกหนี้ ภาระหนี้คงเหลือของลูกหนี้ ภาระหนี้ในสถาบันการเงินอื่นของลูกหนี้ จำนวนกิจการของลูกหนี้ และวัตถุประสงค์ในการกู้ของลูกหนี้ มีผลทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนการทดสอบหาปัจจัยที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้โดยสมการถดถอยแบบ Logistic Regression พบว่า ปัจจัยด้านอาชีพของลูกหนี้ ประสบการณ์ในการทำงาน วงเงินกู้ ภาระหนี้คงเหลือ รายได้ของลูกหนี้ ภาระหนี้ของลูกหนี้ในสถาบันการเงินอื่น จำนวนกิจการของลูกหนี้ วัตถุประสงค์ของการกู้ มีผลกระทบต่อปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้อย่างมีนัยสำคัญ

วรสิทธิ์ โนตานนท์ (2543) ได้ศึกษาปัจจัยและความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ทำให้เกิดการค้างชำระหนี้เงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 ราย โดยแบ่งตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่สามารถชำระหนี้คืนเงินกู้ได้ตามกำหนด และกลุ่มที่ไม่สามารถชำระเงินกู้คืนได้ตามกำหนด แล้วทำการวิเคราะห์โดยใช้ Logit Model

ในด้านข้อมูลส่วนบุคคลของผู้กู้ ผลการศึกษาพบว่า ลูกหนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีระดับการศึกษาขั้นสูงสุดในระดับปริญญาตรี สถานภาพสมรส มีบุคคลในครอบครัวจำนวน 4 คน มีอาชีพรับจ้างหรือลูกจ้างเอกชน มีรายได้ 10,001-20,000 บาทต่อเดือน คู่สมรสไม่มีรายได้ ครอบครัวมีรายได้ 10,001-20,000 บาท วัตถุประสงค์ในการกู้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยหลังแรก ไม่มีผู้กู้ร่วม หลักประกันที่นำมาค้ำประกันการกู้ คือ ทาวน์เฮ้าส์ มีวงเงินกู้ 300,001-500,000 บาท ระยะเวลาในการผ่อนชำระ 11-15 ปี จำนวนเงินที่ผ่อนชำระต่องวด 5,001-10,000 บาท ระยะเวลาที่ส่งชำระคืนถึงปัจจุบัน 4-6 ปี

สาเหตุที่ค้างชำระเงินกู้จากปัจจัยด้านรายได้เนื่องจากกิจการที่ทำอยู่มีรายได้ลดลง รายได้พิเศษลดลง ถูกออกจากงานหรือถูกเลิกจ้าง และถูกลดขั้นเงินเดือน ส่วนปัจจัยด้านรายจ่าย เนื่องจากถูกย้ายที่ทำงาน ทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น มีรายจ่ายในการผ่อนชำระสินค้าเพิ่มขึ้น อุบัติเหตุ มีค่าใช้จ่ายในการศึกษาของบุตรเพิ่มขึ้น มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลตนเองและครอบครัวเพิ่มขึ้น ส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ ได้แก่ ภาวะทางเศรษฐกิจ ถูกฟ้องให้ชำระหนี้อื่น ย้ายไปประกอบธุรกิจที่จังหวัดอื่น และปัญหาด้านครอบครัว ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่เป็นเหตุผลทำให้เกิดภาระหนี้ค้างชำระได้แก่ 1) รอขายหลักทรัพย์ที่กู้ 2) ช่วงที่ผ่านมาอัตราดอกเบี้ยธนาคารสูง 3) อัตราดอกเบี้ยของธนาคารถูกกว่าจึงมุ่งชำระหนี้อื่นก่อน และ 4) รอเงินที่ได้จากการลงทุนและชำระครั้งเดียว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ในการศึกษาหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการค้างชำระหนี้โดยใช้แบบจำลอง Logit Model นั้น ผลการวิเคราะห์พบว่า การค้างชำระหนี้เงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัยได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอาชีพของผู้กู้ แสดงว่าผู้กู้ที่มีอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจหรือประกอบอาชีพที่มีเงินได้เป็นประจำทุกเดือน โอกาสเกิดปัญหาหนี้ค้างชำระมีน้อยกว่ากลุ่มที่มีเงินได้ไม่แน่นอน ปัจจัยอายุของผู้กู้ แสดงว่าหากผู้กู้มีอายุมาก โอกาสที่จะเกิดปัญหาหนี้ค้างชำระมีน้อยกว่ากลุ่มผู้กู้ที่มีอายุน้อยกว่า ปัจจัยระดับรายได้ของผู้กู้ แสดงว่าผู้กู้ที่มีรายได้เพิ่มขึ้นโอกาสที่จะเกิดปัญหานี้ค้างชำระเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มที่มีเงินรายได้น้อยกว่า เนื่องจากผู้กู้มีรายได้เพิ่มขึ้นจะมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การเก็บออมลดลง หรืออาจนำไปชำระหนี้อื่นที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยของหนี้กับธนาคาร หรืออาจนำเงินไปใช้จ่ายในด้านการลงทุนอื่น ๆ ปัจจัยระยะเวลาการผ่อนชำระคืนเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัย แสดงว่าถ้าระยะเวลาผ่อนชำระยาวนานเท่าใด คุณภาพเงินกู้ก็มีโอกาสที่จะมีปัญหาค้างชำระเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น และปัจจัยด้านวัตถุประสงค์ในการขอกู้เพื่อที่อยู่อาศัย แสดงว่าการกู้เพื่อที่อยู่อาศัยโดยมีวัตถุประสงค์เป็นที่อยู่อาศัยหลังแรก โอกาสที่จะมีปัญหาหนี้ค้างชำระน้อยกว่าการกู้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น เนื่องจากผู้ที่กู้ไปซื้อที่อยู่อาศัยหลังแรก ย่อมต้องรักษาสินทรัพย์ที่ตนซื้อมาสูงกว่าในกรณีซื้อบ้านหลังที่สองหรือหลังต่อไป

Crook (2001) ได้ทำการศึกษาเรื่องอุปสงค์หนี้ครัวเรือนในประเทศสหรัฐอเมริกา : จากการสำรวจข้อมูลทางการเงินของผู้บริโภค ปี 1995 โดยการศึกษาในครั้งนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดให้ครัวเรือนได้รับอนุมัติสินเชื่อ และปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์ของหนี้ครัวเรือน ส่วนแรกได้ศึกษาถึงปัจจัยที่กำหนดให้ครัวเรือนได้รับอนุมัติสินเชื่อ โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลตั้งแต่ปี 1978-1983 หรือ ปี 1984-1989 สำหรับส่วนที่สองได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์ของหนี้ครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลปี 1990-1995 ที่ได้มาจากการสำรวจข้อมูลทางการเงินของผู้บริโภค

ข้อมูลที่ใช้ศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากคณะกรรมการของ Federal Reserve ซึ่งได้ทำการสำรวจข้อมูลทางการเงินของผู้บริโภคจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 4,299 ครัวเรือน ในปี 1995 ทำการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่คาดว่ามีศักยภาพในการชำระหนี้ในพื้นที่ของ Multistage National และกลุ่มตัวอย่างจากฐานข้อมูลภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดให้ครัวเรือนได้รับอนุมัติสินเชื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ Univariate Probit Model เพื่อ weight หาปัจจัยที่กำหนดให้ครัวเรือนได้รับอนุมัติสินเชื่อจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์หนี้ของครัวเรือนได้ใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ คือ Bivariate Probit Model และใช้ Two Stage Least Squares เพื่อหาอุปสงค์ในการก่อหนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ผลการศึกษาสรุปได้ว่าข้อมูลทั้งสองกลุ่มปีได้ผลไปในทิศทางเดียวกัน โดยพบว่าอุปสงค์ในการก่อหนี้ของครัวเรือนจะลดลงเมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีอายุ 55 ปีขึ้นไป และหัวหน้าครัวเรือนมีพฤติกรรมไม่ชอบเสี่ยง ส่วนอุปสงค์ในการก่อหนี้ของครัวเรือนจะมากขึ้นเมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีรายได้สูงขึ้น มีบ้านเป็นของตัวเอง ขนาดของครัวเรือนใหญ่ขึ้น และหัวหน้าครัวเรือนมีงานทำ สำหรับครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนผิวดำผลการศึกษาพบว่า อุปสงค์ของหนี้ครัวเรือนไม่ได้เพิ่มสูงขึ้นเนื่องจากประสบปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้และมีข้อจำกัดทางการเงิน

ทั้งนี้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาข้อมูลในปี 1980-1990 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของงานวิจัยในช่วงเวลาก่อนหน้านี้ พบว่าเมื่อครัวเรือนมีการคาดการณ์ค่าใช้จ่ายในอนาคตที่สูงขึ้นส่งผลให้อุปสงค์ในการก่อหนี้จะสูงตามไปด้วย อีกทั้งหากครัวเรือนมีการคาดการณ์สินทรัพย์ที่ครัวเรือนจะได้รับในอนาคตว่าเพิ่มสูงขึ้น จะทำให้ความต้องการในการก่อหนี้เพิ่มสูงขึ้นด้วย ส่วนการคาดการณ์อัตราดอกเบี้ยในอนาคตนั้นไม่มีผลต่อความต้องการก่อหนี้ของครัวเรือน ซึ่งผลการศึกษานี้ให้ผลสอดคล้องกันทั้งครัวเรือนที่มีรายได้ปานกลางและรายได้ต่ำ

Ellis, et al. (2003) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยในประเทศออสเตรเลีย ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลภาคตัดขวาง (Cross Section Data) จากการสำรวจรายได้และแรงงานของ The Household, Income and Labour Dynamics in Australia (HILDA) Survey ซึ่งทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 14,000 คน จากจำนวน 7,700 ครัวเรือน ในไตรมาส 2 ปี 2001

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป เช่น อายุ สถานภาพการสมรส ภูมิลำเนา การศึกษา 2) ตัวแปรที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของครัวเรือน เช่น รายได้ประจำ รายได้จากค่าเช่า 3) ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงิน เช่น การวางแผนการจ่ายเงิน การจำนอง และ 4) ตัวแปรด้านถิ่นที่อยู่ เช่น อาศัยอยู่ใน Sydney เป็นต้น โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ Tobit Model

ผลการศึกษาพบว่าครัวเรือนที่มีภาระหนี้สินจากที่อยู่อาศัยมากที่สุด แต่ยังสามารถรับภาระหนี้ได้เป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ปานกลางและรายได้สูง ภาระหนี้จะสูงขึ้นตามทำเลที่อยู่อาศัย และพบว่าครัวเรือนที่มีอายุยังน้อยมักนิยมบ้านที่มีราคาแพงแต่มีจำนวนไม่มากที่มีบ้านเป็นของตนเอง สำหรับครัวเรือนที่ซื้ออสังหาริมทรัพย์เพิ่มแต่ไม่มีรายได้จากการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์นั้นมักนำอสังหาริมทรัพย์นั้นไปจำนอง จึงทำให้มีหนี้ในอสังหาริมทรัพย์เพิ่มขึ้น

สำหรับตัวแปรด้านที่อยู่อาศัยพบว่า ราคาบ้านมีแนวโน้มลดลง หากราคาเพิ่มขึ้นก็จะเพิ่มไม่มากนัก ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ครัวเรือนมีภาระหนี้เพิ่มขึ้น หลายครัวเรือนยอมจ่ายชำระหนี้บ้างเพื่อให้ภาครัฐเข้ามาดูแลในเรื่องอัตราดอกเบี้ยและเงื่อนไขการผ่อนชำระ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ยรรยง ไทยเจริญ และคณะ (2547) ศึกษาเรื่องภาวะหนี้ครัวเรือนไทย : ความเสี่ยงและนัยเชิงนโยบาย ซึ่งรายงานนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์การกระจายตัวของหนี้ครัวเรือนในระดับต่าง ๆ ความเปราะบางของครัวเรือนในระดับมหภาคและจุลภาค การวิเคราะห์นัยที่มีต่อระบบสถาบันการเงินและต่อเศรษฐกิจมหภาค และแนวโน้มของหนี้ภาคครัวเรือนในอนาคต การศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลจากโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ การสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย และฐานข้อมูลจากธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ โดยมีทฤษฎีที่อ้างอิง คือ ทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Life-cycle Model) และทฤษฎีรายได้ถาวร (Permanent Income Theory) แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา คือ Ordinary Least Square : OLS ศึกษาปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ของครัวเรือน และ Logit Model ในการศึกษาความต้องการกู้ยืม จากผลการศึกษาพบว่าปัจจุบันยังไม่มีสัญญาณที่บ่งชี้ว่าภาคครัวเรือนไทยมีหนี้สูงเกินไป หรือว่าคุณภาพของสินเชื่อของภาคครัวเรือนมีแนวโน้มลดลง สัดส่วนหนี้เสียของสินเชื่อส่วนบุคคลจะยังอยู่ในระดับสูง เป็นผลพวงจากช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ และสัดส่วนดังกล่าวก็มีแนวโน้มลดลง การศึกษาความเปราะบางของครัวเรือนในระดับมหภาคและจุลภาค พบว่าเครื่องชี้ฐานะทางการเงินในระดับมหภาคของครัวเรือนในปัจจุบันยังไม่มีสัญญาณบ่งชี้ถึงอันตรายใด ๆ การวิเคราะห์นัยที่มีต่อระบบสถาบันการเงินและต่อเศรษฐกิจมหภาค พบว่าความเสี่ยงที่เกิดขึ้นต่อสถาบันการเงินนั้นมีไม่เท่ากัน นอกจากนี้ การเป็นหนี้ของภาคครัวเรือนยังแสดงนัยต่อเศรษฐกิจมหภาคจากความอ่อนไหวในการบริโภคภาคเอกชนและการลดลงของการออมภาคครัวเรือน แนวโน้มของหนี้ภาคครัวเรือนในอนาคต พบว่าหนี้ภาคครัวเรือนจะยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ในอัตราที่ชะลอลง

อีกทั้งยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ภาวะหนี้สินครัวเรือนในปัจจุบันยังอยู่ในระดับที่สามารถจัดการได้ แต่ในระยะต่อไปที่ระดับหนี้ก่อตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาต่อเสถียรภาพเศรษฐกิจขึ้นได้ ผู้วางนโยบายจึงต้องเตรียมพร้อมที่จะติดตามอย่างใกล้ชิดถึงความเสี่ยงสำคัญต่อเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของหนี้ภาคครัวเรือน และภาคประชาชนจำเป็นต้องเรียนรู้การบริหารจัดการฐานะทางการเงินอย่างเหมาะสมในสภาวะที่มีการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อได้มากขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Strebkov (2005) ได้ทำการศึกษาถึงพฤติกรรมในการกู้ยืมของครัวเรือนในประเทศรัสเซีย โดยการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการเป็นหนี้ โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการกู้ยืมและกลุ่มที่มีความประสงค์จะกู้ยืม และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมในการกู้ยืมของครัวเรือน

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากการสำรวจของศูนย์ Russian Oblast Center 5 แห่ง ได้แก่ Moscow Samara Ekaterinburg Kranodar และ Pskov ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน - 15 ตุลาคม 2002 จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 976 ตัวอย่าง โดยจะทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้จ่ายด้านการเงินเอง การวิเคราะห์จะใช้ Factor Analysis ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับทัศนคติที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงในการก่อหนี้ในแง่มุมต่าง ๆ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ Forced Consumers Active Savers Cautious Savers Cautious Borrowers Active Borrowers และ Active Consumers และศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมการกู้ยืม การให้กู้ในแง่มุมต่าง ๆ และใช้ ANOVA ในการศึกษาปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมในการกู้ยืมของครัวเรือน

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติในเรื่องการออมและการเป็นหนี้ ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ของครัวเรือน ซึ่งกลุ่มคนที่มีความสนใจในการกู้ยืม มีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม และมีความสามารถในการกู้นั้นเป็นกลุ่มคนที่มีอายุน้อย มีการศึกษาสูง และมีรายได้สูง มีความมั่นใจและมีการคาดการณ์ศักยภาพในความสามารถการชำระหนี้ในอนาคตในแง่ดีและคาดว่าจะได้รับอนุมัติสินเชื่อด้วย โดยแต่ละคนมีประสบการณ์ในการขอกู้สูงใกล้เคียงกับการมีประสบการณ์ในการออมเงิน ซึ่งไม่เพียงขอกู้บ่อยแต่จำนวนเงินที่ขอกู้ยังสูงอีกด้วย ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ผู้ที่กู้ยืมมักจะเป็นพนักงานของรัฐที่มีการศึกษาสูง เช่น แพทย์ อาจารย์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเพื่อนำไปซื้ออสังหาริมทรัพย์ และนำไปใช้เพื่อการศึกษาของบุตร เนื่องจากการศึกษาที่สูงสามารถรับประกันความสำเร็จและความเจริญรุ่งเรืองในอนาคตได้ โดยเฉพาะการได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง อย่างไรก็ตาม เรายังเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับศักยภาพในการกู้ยืมของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ซึ่งกลุ่มนี้มีความต้องการในการกู้ยืมเงิน แต่มักไม่ได้รับอนุมัติสินเชื่อจากธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ ยิ่งกลุ่มที่มีลูกยิ่งต้องการเข้าถึงแหล่งเงินกู้และต้องการได้รับสินเชื่อมากยิ่งขึ้น เพื่อนำเงินไปใช้จ่ายด้านการศึกษาของบุตร ในส่วนนี้ภาครัฐสามารถเข้ามาให้ความช่วยเหลือในลักษณะให้เงินกู้ยืมพิเศษ เช่น เงินกู้ฉุกเฉิน ระยะเวลาการให้กู้ยืม 1 ปี มีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารหรือไม่คิดดอกเบี้ย

จากการศึกษายังพบว่ามีผู้ต้องการกู้ยืมอีกมากที่ไม่ได้รับอนุมัติสินเชื่อ จึงหันไปทำการกู้ยืมกับญาติคนที่รู้จักซึ่งมักจะขอยืมได้ง่าย รวดเร็ว และเสียต้นทุนถูกกว่า แต่กลุ่มตัวอย่างก็ยังสนใจที่จะกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินในกรณีที่วงเงินที่ต้องการกู้ยืมสูง และต้องการระยะเวลาในการผ่อนชำระนาน ซึ่งในส่วนนี้กลุ่มตัวอย่างต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Yilmazer and DeVaney (2005) ได้ศึกษาหนี้ครัวเรือนที่มีผลต่อวัฏจักรชีวิต โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นข้อมูลจากการสำรวจทางการเงินของผู้บริโภคในปี 2001 เป็นข้อมูล Cross-Sectional จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นครัวเรือนจำนวน 4,261 ครัวเรือน มีรายละเอียดเกี่ยวกับสินทรัพย์ของครัวเรือน หนี้สินของครัวเรือน และข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับลักษณะของครัวเรือน โดยเฉพาะเกี่ยวกับข้อมูลจำนวนและชนิดของหนี้ที่ครัวเรือนมี ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ใช้จำแนกประเภทของหนี้ออกจากหนี้ทั้งหมด เช่น หนี้ที่เกิดจากการจำนอง หนี้จากบัตรเครดิต Installment Debt และหนี้อื่น ๆ ซึ่งหนี้จากการจำนองจะรวมเอาหนี้จากการประกันภัยบ้านไว้ด้วย โดยใช้ Probit Model ในการวิเคราะห์หาผลกระทบของสินทรัพย์ที่ถือครองต่อโอกาสในการก่อหนี้แต่ละประเภทของแต่ละกลุ่มอายุ

การศึกษานี้ได้ทดสอบประเภทของหนี้และจำนวนหนี้ของครัวเรือนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัฏจักรชีวิต ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าประเภทหนี้และจำนวนหนี้ที่ครอบครองเมื่อเปรียบเทียบกับสินทรัพย์ลดลงไปตามอายุ อีกทั้งยังได้มีการศึกษาในส่วนอื่น ๆ คือ ผลกระทบทางด้านการเงินและด้านอื่น ๆ ต่อสินทรัพย์และหนี้ประเภทอื่น ๆ และจำนวนหนี้ที่ครัวเรือนมีโดยเปรียบเทียบกับสินทรัพย์ทั้งหมดในช่วงต่าง ๆ ของชีวิต (ตามวัฏจักรชีวิต) ซึ่งผลจากการศึกษาสอดคล้องกับทฤษฎีวัฏจักรชีวิต ถึงแม้ว่าหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงจะได้มีการเผยแพร่ว่าครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุมีการสะสมหนี้จากการจำนองบ้านและหนี้บัตรเครดิตมากเกินไป แต่ผลการศึกษานี้ไม่สนับสนุนต่อคำกล่าวอ้างนี้ และไม่มีหลักฐานใดที่แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนที่ยากจนไม่สามารถชำระหนี้บัตรเครดิตได้

ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นถึงประเภทหนี้และจำนวนหนี้ที่มีเทียบกับจำนวนสินทรัพย์ทั้งหมดที่ครอบครองลดลงไปตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน และยังพบว่ามีผลกระทบแบบผกผันระหว่างสินทรัพย์ทางการเงินกับชนิดและจำนวนหนี้ของครัวเรือน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved